

Lucia BUNACIU

INAUGURAREA MUZEULUI MEMORIAL „CASA MUREȘENILOR“ DIN BRAȘOV

În primăvara anului 1968 a avut loc deschiderea festivă a „Casei Mureșenilor“, instituție de cultură cu totul specială, în genul ei, în peisajul cultural brașovean.

Era o frumoasă zi de mai, cu lumină strălucitoare și pomi înfloriți, care parcă întâmpina și ea sărbătoarea.

A fost lume multă, chiar prea multă pentru spațiul muzeului, dar mulțumirea că se participa la un asemenea eveniment, entuziasmul unora, aș putea spune, a făcut să treacă neabăgat în seamă acest minor neajuns.

Dintre cei prezenți atunci, cred potrivit să menționez în primul rând familia, urmașii direcți ai Mureșenilor, cei care, în calitate de proprietari, au donat spațiul respectiv și s-au despărțit de obiectele necesare mobilării lui, precum și de documentele istorice, strânse cu multă osârdie și competență și salvate din mâna Securității atotdevastatoare. Astfel, au fost de față cele două fiice ale lui Iacob Mureșianu – compozitorul, Sevastia Gherman și Florica Pârvulescu, cea de-a doua cu soțul său, pilot cu grad de comandor, fost comandant al Flotei de vânătoare și luptător în ultimul război mondial pe frontul de Est; Livia Groza, decana de vârstă a familiei, fiica Elenei Mureșianu și a Generalului Groza, luptător în războiul de independență din 1877 și corespondent de pe front al „Gazetei Transilvaniei“, ziarul socrului său; Lucreția Alexandrescu, venită din America pentru a lua parte în numele mamei ei, Sevastia Mureșianu; Mărioara Mureșianu, soția lui Iuliu Mureșianu, compozitorul de la Cluj, decedat în 1956. Din păcate, nici Dr. Joe Gherman, cel care a depus o muncă neprecupețită timp de 17 ani, soțul Sevastiei Mureșianu – fiica compozitorului Iacob Mureșianu, după cum am mai spus –, nu mai era printre noi pentru a-și putea vedea idealul împlinit: „Casa Mureșenilor“.

Au fost apoi toți nepoții, fiii și fiicele celor de mai sus, cu soții și soțiile lor. Dintre aceștia, Mircea Gherman urma să conducă noua instituție, conform dorinței înaintașilor ca un membru din familie să fie numit în acest post, el fiind singurul cu specializare în materie, ca istoric. Au mai participat alți membri ai familiei, personalități de seamă ale timpului, precum:

– profesorii juriști Traian și Aurelian Ionașcu, unul, președinte la un moment dat al Tribunalului de la Haga și celălalt, decanul Facultății de Drept din Cluj;

– Dr. Dante Gherman, jurist și el, cel care, în 1918, ca profesor la Liceul „Andrei Șaguna“ și redactor la „Glasul Ardealului“, a fost trimisul la Budapesta al protopopului Vasile Saftu, pentru a înmâna Memoriul Brașovenilor și a cere Partidului Național Român de acolo desprinderea Ardealului de Ungaria“ (Al. Scurtu – „Șcheii Brașovului“);

– profesoara de pian Dumitrița Gabriela Dima, prietena Sevastiei Mureșianu Gherman, familia Dima fiind și ea înrudită cu Mureșenii prin strămoși comuni.

În ce privește restul asistenței, aceasta a cuprins autoritățile locale, pe care nu le cunoșteam, nefiind în nici un fel în legătură cu tot ceea ce reprezenta Partidul Comunist. Singurul cunoscut de mine a fost profesorul Petre Istrate, bun prieten și azi, care făcea parte din conducătorii culturii brașovene de atunci, originar din Bistrița, comuna Rebrîșoara, leagănul Mureșenilor. Acesta a ajutat

din toate puterile sale, chiar dacă uneori a găsit împotriviri care implicau și riscuri în acele timpuri, toate acțiunile care au dus la înființarea muzeului. Au mai fost de față cei care, din partea Muzeului Literaturii Române, s-au ocupat, în calitate de specialiști, de organizarea acestei acțiuni: profesorii Corin Grosu, Panaitescu Perpessicius, Dionisie Pippidi și reprezentanți ai Societății de Studii Istorice și Filosofice din București, cei care urmau să susțină cele 12 conferințe în speță, aprobate de organele Partidului Muncitoresc Român.

Mureșenii, toți, dacă ar fi să pornim doar de la Iacob și Andrei, au fost muzicieni, cu studii și dragoste pentru această artă. Urmașii lor direcți au fost: Iacob Mureșianu, compozitor înaintaș, Iuliu Mureșianu, compozitor și el, Lucia Mureșianu, pianistă. Așa că au luat parte la inaugurare și muzicieni de seamă ai timpului. În primul rând aș menționa familia Brediceanu – Tiberiu Brediceanu fusese elevul lui Iacob Mureșianu la Blaj, și plecase și el din această lume în acel an 1968 – care a fost reprezentată de soție, Doamna Eugenia Brediceanu, bună prietenă a fiicelor lui Iacob Mureșianu, și de fiul acesteia, dirijorul Mihai Brediceanu, prietenul nostru, al celor care reprezentam ultima generație.

A venit Doamna Breazul, soția marelui muzicolog și folclorist George Breazul, care a studiat compozițiile pe motive populare ale lui Iacob Mureșianu, precum și preocupările lui de culegător de folclor și studiile sale publicate în prima revistă muzicală din Ardeal (pe care o redacta), „Muza Română“. Cred că și Nicolae Parocescu, cel care s-a îngrijit de o ediție a compozițiilor lui Iacob Mureșianu, a participat la eveniment, precum și compozitorul Norbert Petri și soția sa.

Au mai fost de față oameni de seamă ai perioadei interbelice, prieteni ai familiei noastre, fie din cei nu de mult ieșiți din pușcăriile comuniste, fie din cei marginalizați, dați afară din posturi și din case. Amintesc astfel familiile Teculescu, Boeriu, Căliman, Ghiță Pop, Radeș și mulți alții. Nu trebuie să-l uit pe profesorul Ion Colan, cel ce, în 1950, a salvat importanta arhivă a Mureșenilor.

Și pentru că am ajuns aici, să trec acum la motivul și împrejurările care au dus pe drumul spinos și lung de 17 ani la realizarea acestui deziderat: „Casa Mureșenilor“.

Înainte însă, mi se pare potrivit să aduc unele amănunte lămuritoare în întreprinderea acestei acțiuni. Dr. Joe Gherman, cel împuternicit de urmașii Mureșenilor în scopul amintit, era o persoană ostracizată de regim, fusese arestat și bineînțeles dat afară din slujbă, din casă, trăind de azi pe mâine, ajutat doar de noi, cei tineri, care, fiind angajați, aveam salarii din care, de bine de rău, ne întrețineam părinții, unchii, mătușile și bunica. Această însărcinare necesita călătorii, scrieri de tot felul de memorii, cercetări diverse, legături cu notarii, dactilografii etc. Pentru această stufoasă activitate, Dr. Joe Gherman a apelat la mine, în primul rând datorită faptului că aveam o pregătire economică și juridică și, apoi, pentru că știam bate la mașină. Ne-a trebuit o mașină de scris, noi acasă nu aveam așa ceva, și am primit-o de la avocatul brașovean Bujor Teculescu, trecut și el prin închisoare, evacuare și deportare.

Fiind așadar, în acei ani, în mijlocul tuturor demersurilor în cauză, îmi aduc aminte și, mai ales, mai am unele însemnări cu numere de adrese și memorii înaintate diverselor autorități. Pe acestea mă bazez azi, când povestesc parcursul acestui demers, căci deși au existat dosare complete cu privire la înființarea acestui așezământ, atât la Comitetul Regional de Cultură și Artă din Brașov, cât și la Muzeul Regional al orașului, mi se spune că astăzi sunt de negăsit.

Și acum, iată cum au decurs lucrurile între anii de pornire 1950 și inaugurarea din 1968:

„Lăsământul“ spiritual și material al Mureșenilor din Brașov a format o preocupare permanentă a membrilor acestei familii, care încă din anul 1887 – anul morții lui Iacob

Mureșianu tatăl – au primit sarcina de a-l păstra „intact și indiviz“ pentru a forma o „Fundație“ a Mureșenilor care să fie pusă la dispoziția poporului și a cercetătorilor istorici.

Ultimul posesor al acestui „Lăsământ“ – Aurel A. Mureșianu, decedat în 1950, luna septembrie, 18 –, prin actul său din 29 august 1950, delegă un alt membru al familiei – Dr. Joe Gherman – cu preluarea acestui „Lăsământ“, cu păstrarea și organizarea lui, în scopul înființării: „FUNDAȚIUNEA CASA MUREȘENILOR, BIBLIOTECĂ, MUZEU, INSTITUȚIE DE CERCETĂRI ȘTIINȚIFICE“, conform dorinței înaintașilor noștri.

Acest „Lăsământ“ cuprinde: bibliotecă cu 12.000 de volume, acte, documente istorice peste 16.000, colecția întreagă a „Gazetei Transilvaniei“, „Foaia pentru minte, inimă și literatură“, precum și colecțiile tuturor revistelor timpului în întregime. Apoi tablouri în ulei, busturi reprezentând membri ai familiei – Iacob Mureșianu, Andrei Mureșianu, Sevastia Mureșianu, Iuliu Mureșianu –, câteva sute de fotografii de însemnătate istorică, picturi ale membrilor familiei, și mobila utilizată încă din timpul lui Iacob Mureșianu tatăl.

Reprezentantul juridic al Fondului, conform delegației nr. 7.001 din 29 august 1950, procedează la îndeplinirea realizării dorinței înaintașilor, exprimată încă la 1887, luând următoarele măsuri:

Încheie, la 26 septembrie 1950, Actul Notarial public, cu proces-verbal de autentificare nr. 111/1950.

Înainte însă de a analiza acest act, trebuie să amintesc cele ce s-au întâmplat imediat după decesul lui A. A. Mureșianu: s-au prezentat trimișii Securității pentru a ridica tot ce era tipăritură, spre a fi trimise la topit la Fabrica de Hârtie din Zărnești. Ce ironie a sorții! Tocmai la fabrica unde Iacob Mureșianu a fost acționar, asigurându-și astfel hârtia necesară la tipărirea Gazetei, iar Gheorghe Bariț a fost director timp de 20 de ani!

În fața unui asemenea pericol, Dr. Joe Gherman, în calitate de împuternicit pe care o avea, asumându-și riscul ce-l reprezenta o asemenea acțiune, ajutat de membrii mai tineri ai familiei, a mutat întregul stoc de tipărituri vizat de Securitate la Biblioteca orașenească. Aici a intervenit importantul rol jucat de profesorul Ioan Colan, directorul acestei instituții, care și-a asumat această sarcină, constituind un fond al Mureșenilor, la care mai târziu s-au adăugat o serie de obiecte, toate cu specificația „spre păstrare“.

Și acum, să mă întorc la prevederile Actului Notarial în care se spune expres că tot ceea ce a fost transmis Bibliotecii urma să fie păstrat sub oblăduirea Comitetului de Cultură și Artă al Regiunii Brașov spre „păstrare, organizare și punerea ei în funcțiune în bune condițiuni științifice la dispoziția publicului cercetător și astfel să-și îndeplinească destinația dată de membrii familiei morți și vii“.

Această prevedere expresă a fost extrem de importantă, căci în 1950 profesorul Ioan Colan a fost scos din funcția de director al Bibliotecii, pe care o îndeplinea din anii '30, și înlocuit cu un om al regimului comunist, Ion Lupu, economist de profesie, care a funcționat până în 1952, apoi au urmat alții, care nu au mai ținut seama de „Lăsământul“ Mureșenilor, de returnarea bunurilor în totalitate Muzeului memorial și de păstrare a lor într-un tot „indiviz“, cum se prevede în Adeverința dată de prof. Ioan Colan la depunerea patrimoniului, și prin revenirea făcută în 1961 de același onest om de cultură brașovean.

Ar mai fi de spus că, la strămutarea patrimoniului la Bibliotecă, s-a prevăzut constituirea unui depozit separat, sub cheie, una din chei fiind păstrată de directorul Bibliotecii și cealaltă de către reprezentantul familiei, tocmai pentru a se evita orice înstrăinare, stipulându-se din nou, în Actul

Notarial, că este depus „spre păstrare“, urmând ca la momentul potrivit să revină în imobilul din Piața 23 August nr. 25 (azi Piața Sfatului nr. 25), casa de zestre a Sevastiei Mureșianu, locuința familiei din 1838.

Toți urmașii, destul de numeroși încă în 1950, au fost de acord cu măsurile luate.

În primul rând era necesar un act de donație, care, în afară de apartamentul ce urma să reprezinte spațiul muzeal, să cuprindă obiectele de mobilier, tablouri, tot ceea ce reprezenta arhiva (colecțiile Gazetei și ale celorlalte publicații), precum și biblioteca cu cele 12.000 de volume, cu rafturile ei cu tot.

În baza delegației nr. 7.001/1950 emise de Regiunea Brașov, care-l recunoștea pe Dr. Joe Gherman ca însărcinatul legal pentru a se ocupa de acest valoros patrimoniu, acesta urma să procedeze la inventariere, stabilindu-se astfel fondul de donat. Numai că au intervenit unele acțiuni care au împiedicat acest plan. Reprezentantul familiei a stăruit timp destul de îndelungat pentru ca tot patrimoniul Mureșenilor de la Bibliotecă să fie aranjat într-o cameră de la etaj, în vederea păstrării unității lui.

În anul 1954, camera care cuprindea Fondul Mureșenilor a fost desființată pur și simplu, arhiva a fost trimisă într-o parte, biblioteca în altă parte și colecția Gazetei Transilvaniei în alta etc. Întreg complexul de reviste vechi a fost depozitat impropriu, în garajul Bibliotecii Regionale.

Tablourile familiei au fost depozitate la Muzeul Regional, de unde s-a cerut restituirea lor prin reclamația, făcută la Sfatul Popular, cu nr. 9.475 din 19 februarie 1962.

Între anii 1957 și 1958 și apoi până în 1960 s-au luat unele măsuri de îndreptare a greșelilor făcute de cei ce au condus destinele culturii brașovene de până atunci, și pregătirea înființării Casei Memoriale a luat un curs normal.

Îmi amintesc cât de fericit era în toți acei ani, la întoarcerea acasă, unchiul meu, strălucind, nu altceva, și mort de oboseală după alergături în tot felul de audiențe pe la autorități, când ne putea comunica un succes în recuperarea patrimoniului.

În anul 1957 a apărut decretul prin care Bibliotecile nu mai erau autorizate de a adăposti arhive. Timp de aproape 4 ani această dispoziție nu s-a pus în aplicare.

Dr. Joe Gherman, ca jurist, nu numai ca membru al familiei, a luat cunoștință de acest decret și, făcându-l cunoscut Sfatului Popular Regional, în înțelegere cu Secția de Învățământ și Cultură, a înaintat un Memoriu Filialei Academiei R.P.R. din Cluj, arătând situația „Lăsământului“ Mureșenilor, cu descrierea cuprinsului arhivei, bibliotecii etc.

Începând abia de acum s-au luat primele măsuri pentru realizarea „Casei Memoriale a Mureșenilor“.

A fost delegat, din partea Filialei Academiei R.P.R. din Cluj, prof. univ. Alexandru Husar – mai apoi profesor la Universitatea din Iași – să studieze la fața locului arhiva, biblioteca și colecția Gazetei. Referatul a fost depus la Filiala Academiei (o copie se afla și în dosarul de la Comitetul de Cultură și Artă al Regiunii Brașov, dar, după cum am spus și mai înainte, azi, acest dosar nu mai este de găsit).

Președinta Filialei Academiei Române din Cluj era la acea vreme prof. univ. Raluca Ripan, vestit om de cultură. Prin adresa nr. 858, din 5 februarie 1959, comunica Ministerului Culturii, printre altele, următoarele:

„Având în vedere importanța istorică excepțională a materialului păstrat în arhiva și biblioteca Mureșenilor, cât și posibilitățile Orașului Stalin de a organiza o astfel de casă memorială

necesară din punct de vedere științific și cultural, avizăm favorabil inițiativa tov. Dr. Joe Gherman și a Secției Culturale a Sfatului Popular, propunând studierea problemei și luarea măsurilor cuvenite. ss. Preș. Acad. R. Ripan.“

Arhivele Statului au insistat, oferind un post reprezentantului familiei, de a achiziționa întreg patrimoniul. Secția de Învățământ și Cultură, precum și urmașii familiei, nu au fost de acord cu propunerea făcută, ci s-a insistat să rămână conform destinației sale originale pentru înființarea Casei Memoriale a Mureșenilor.

La 10 noiembrie 1960 Dr. Joe Gherman a făcut o nouă cerere autorităților locale în vederea înființării Casei Memoriale.

Din nou intervine Academia R.P.R., cu adresa nr. 25.355 din septembrie 1960, în care se arată Sfatului Popular al Regiunii Stalin „importanța istorică a colecției familiei Mureșianu – arhiva și biblioteca“ și, continuă: „considerăm că înființarea unei case memoriale a Mureșenilor este foarte indicată pentru ca, în acest fel, acest bogat material să poată fi pus la îndemâna cercetătorilor și valorificat. ss. Preș. secției academiei Iorgu Iordan“.

La 15 septembrie 1960 Muzeul Literaturii din București trimite adresa cu nr. 250, prin care arată următoarele: „... conservarea și popularizarea documentelor referitoare la viața și osârdia culturală a glorioasei familii a Mureșenilor, într-un centru de veche tradiție și cultură românească va constitui un titlu de onoare pentru municipalitatea orașului. Suntem așadar întru totul de acord cu propunerea creării Casei Memoriale a Mureșenilor, de care vă preocupați. ss. director acad. D. Panaitescu Perpessicius“.

Lucrările au stagnat însă din cauza urgentelor probleme agricole ale timpului și astfel, abia la data de 4 mai 1962, s-a pus rezoluția de aprobare pe referatul Secției de Învățământ și Cultură de către Comitetul Executiv al Sfatului Popular. În rezoluția pusă se arată: „acordul să ia ființă Casa Mureșenilor în orașul Brașov“ și „măsurile de înființare se vor lua împreună cu Sfatul oraș Brașov“.

În urma acestei aprobări s-a început acțiunea preparatorie în vederea deschiderii Casei Memoriale, după cum urmează:

S-a prezentat la Brașov delegatul Muzeului Literaturii Române, Corin Grosu, care, timp de două săptămâni, a studiat arhiva Mureșenilor și a întocmit un referat acceptat de conducerea Muzeului Literaturii pe care l-a trimis Sfatului Popular al Regiunii Brașov.

S-au angajat cu plată, din fondul nescryptic, colaboratori externi, care au întocmit șapte schițe biografice ale Mureșenilor.

S-au făcut fișe extrase din fondul Mureșenilor pentru tematica Casei Memoriale, cu a cărei întocmire a fost însărcinat muzeograful Corin Grosu.

Societatea de Studii Istorice și Filologice a pregătit 12 conferințe ce urmau a fi susținute de conferențieri, aprobate de Secția de Cultură a P.M.R. regional Brașov.

S-a executat tabloul genealogic al familiei (120/80 cm), care s-a depus la Muzeul Regional.

S-au executat două plăci comemorative, ale lui Iacob Mureșianu tatăl și Dr. Aurel Mureșianu, cu textul aprobat de către secția culturală a P.M.R. regional Brașov.

S-au executat copii de pe fotografiile ce urmau a fi expuse, s-a reparat mobilierul și s-au restaurat picturi.

În spațiul apartamentului eliberat, în care urma să ia ființă Casa Memorială, erau necesare reparații, amenajări și adaptări, pentru a putea fi funcțional în noua destinație. A fost prezentat tov. vicepreședinte al Sfatului Popular al Regiunii Brașov, Eleonora Nilca, de către Dr. Joe Gherman, un

referat cuprinzând un deviz al cheltuielilor de care era nevoie pentru aceste lucrări. A fost primită cuvenita aprobare. Trebuie să spun că inginer Eleonora Nilca l-a susținut pe reprezentantul familiei neprecupețit în toate propunerile pentru realizarea acestui așezământ de cultură. În ianuarie, dacă-mi amintesc bine, s-a înregistrat acest plan la Muzeul Regional sub nr. 234, prevăzându-se terminarea tematicii pe data de 1 mai 1963.

Desigur, lucrurile nu se desfășurau chiar așa de ușor, motiv pentru care planul nu a putut fi respectat până la data prevăzută.

Reprezentantul familiei obținuse de la Academia Română din București restituirea arhivei trimise acolo de Biblioteca Brașov, ai cărei conducători, după cum am mai spus, nu au respectat înțelegerea avută. De asemenea, a obținut restituirea unei părți din tablourile de la Muzeul Regional, cele care reprezentau membrii familiei, nu și cele ale Elenei Mureșianu, prima pictoriță româncă din Ardeal.

Nici colecția Gazetei Transilvaniei, nici biblioteca Mureșenilor cu mobilierul și cele 12.000 de volume ale sale, cu multe ediții de valoare, între care, dacă ar fi să amintesc, numai Iliada editată la Viena, pomenită de prof. Sextil Pușcariu în lucrarea sa „Spița unui neam din Ardeal“. Celelalte colecții de reviste și ziare, distruse prin lipsă de grijă în depozitarea lor, nu s-au mai întors niciodată acolo unde le era locul – „Casa Mureșenilor“ – de unde au plecat din cauza vitregiei vremurilor de tristă amintire.

Imediat după obținerea arhivei, pentru care s-a deplasat la București, Dr. Joe Gherman a procedat la inventarierea ei, pentru care fusese însărcinat atât de autorități, cât și de familie. A fost o muncă migăloasă, de multe ori executată de-a lungul nopților, căci ziua era prea ocupat cu diverse alergături pentru aprobări, supravegherea lucrărilor de la Muzeu, sau primirea diverșilor specialiști și punerea lor la curent cu problemele de rezolvat ale „Lăsământului“.

Trec acum la o altă problemă capitală: Donația. Oferta familiei de a dona apartamentul și toate celelalte bunuri necesare unei Case Memoriale s-a tergiversat cu diferite obiecții, refuzuri, discuții interminabile și abia în anul 1965, luna decembrie, ziua 21, s-a putut efectua donația prin Act Notarial, cu Încheierea de autentificare nr. 11.203.

Acest act de donație, semnat în numele tuturor urmașilor de către împuternicitul lor, Dr. Joe Gherman, cuprinde, în afară de enumerarea expresă a tuturor obiectelor donate precum și a apartamentului, o serie de clauze, cum ar fi păstrarea „Lăsământului intact și indiviz“ sau revenirea întregului patrimoniu în proprietatea familiei în caz că i s-ar da o altă destinație sau s-ar strămuta în altă parte decât în „Casa Mureșenilor“. Sunt de asemenea multe alte condiții, toate fiind acceptate de către autorități în momentul primirii acestei donații. Din nou a trecut un timp de câțiva ani până, în sfârșit, în anul de grație 1968, la 28 mai, „Casa Mureșenilor“ a fost inaugurată ca instituție de cultură importantă a Brașovului, așa cum a lăsat cu limbă de moarte Iacob Mureșianu, cel care considera că pentru instruirea și ridicarea neamului său numai cultura e suverană.

La începutul acestor amintiri am povestit inaugurarea și am spus cât de nedrept a fost faptul că cel care a muncit pe rupe, cu pricepere și entuziasm pentru realizarea acestui scop, Dr. Joe Gherman, părăsise această lume la 7 iulie 1967. Nici alții dintre cei care s-au implicat și și-au pus la dispoziție tot sprijinul necesar nu mai erau printre noi la acea dată: George Breazul, marele muzicolog, Academicianul Ștefan Nicolau, nepotul Sevastiei Nicolau Mureșianu, Tiberiu Brediceanu etc. Cred însă că de acolo, de unde se găsesc, au fost mulțumiți cu toții că dezideratul care părea, la un moment dat, aproape imposibil de atins, a luat totuși ființă.

Printre prevederile actului de donație figura și dorința familiei ca de Muzeul lor memorial să se ocupe în permanență un urmaș direct al Mureșenilor. Acesta urma să fie Dr. Joe Gherman. În urma decesului său, cel desemnat de familie a fost fiul acestuia, Mircea Gherman, urmaș direct ca nepot al compozitorului Iacob Mureșianu și fiu al Sevastiei Gherman – fiica acestuia. Fiind istoric, dar și cu studii de drept și economice, era cel mai în măsură să reprezinte familia Mureșenilor și „Lăsământul“.

După deschiderea Casei Memoriale, Mircea Gherman a lucrat un timp ca reprezentant însărcinat de familie și apoi, din 1971, ca angajat în calitate de custode. A îndeplinit această funcție până la decesul său, survenit în anul 1991.

În decursul acestor douăzeci de ani, la „Casa Mureșenilor“ s-a desfășurat o intensă și susținută activitate culturală, cunoscută în întreaga țară.

Se desfășurau în acest cadru conferințe, comemorări, concerte, recitaluri sau alte audiții muzicale; expoziții de înscrisuri sau artă plastică. Cercetători din diferite domenii aveau la dispoziție diverse subiecte care interesau, iar custodele muzeului le stătea oricând la dispoziție cu cunoștințele și vasta lui cultură. Un interes deosebit a arătat Mircea Gherman pentru educarea elevilor din diversele unități școlare brașovene care vizitau acest for cultural.

După revoluția din 1989, Mircea Gherman a încercat în primul rând să obțină toate condițiile prevăzute în actul de donație care încă rămăseseră nerealizate. Pentru aceasta, în 9 ianuarie 1990, a adresat un memoriu ministrului culturii, Andrei Pleșu, expunând pe larg toate aceste doleanțe. Aș menționa câteva: autonomia instituției, care funcționa ca secție a Muzeului Județean Brașov; înființarea unui nucleu de cercetare științifică cu personal de specialitate și posibilitatea utilizării de colaboratori externi, astfel putând valorifica marele său patrimoniu; dreptul de editură, așa cum Mureșenii l-au avut în trecut, chiar în condițiile vitrege pentru românii din Transilvania dinaintea Unirii. Se mai cerea în acest memoriu restituirea întregului patrimoniu astăzi dispersat în mod arbitrar la alte instituții.

Răspunsul Ministerului Culturii a venit prompt, la data de 27 ianuarie 1990, cu nr. 138/DI, semnat de adjunctul ministrului, Dan Petrescu. Citez din acest răspuns: „... statutul și activitatea Casei Memoriale a Mureșenilor reliefează necesitatea ca această prestigioasă instituție de cultură să-și recâștige autonomia și dreptul de a edita publicații de specialitate. Fiind o problemă majoră, de interes național, vă asigurăm că va fi soluționată după constituirea Comisiei Muzeelor și Colecțiilor, în concordanță cu legea care va reglementa domeniul de activitate“. Și mai departe: „Suntem pe deplin de acord cu recuperarea patrimoniului care aparține prin donație Muzeului Memorial al Mureșenilor, patrimoniu dispersat în urma unor decizii injuste și abuzive“.

Și pentru celelalte probleme semnalate de Mircea Gherman Ministerul Culturii asigura sprijinul în realizarea lor.

Mircea Gherman, după primirea acestui încurajator răspuns, a început o febrilă și susținută activitate spre a duce la îndeplinire planul prevăzut în actul de donație, adică îndeplinirea celebrului „Lăsământ“.

Astfel, reușește înființarea secției muzicale „Gheorghe Dima“ în cadrul „Casei Mureșenilor“, precum și editarea primului număr al revistei „Țara Bârsei“, important periodic interbelic brașovean.

A pornit o serie de inițiative și pentru realizarea celorlalte puncte prevăzute, dar se stinge din viață de o boală necruțătoare în anul 1991.

Cunoscându-și sfârșitul apropiat, și-a ales o colaboratoare de o înaltă calitate spirituală și profesională care să-i urmeze la conducerea Casei Memoriale după ce el nu va mai fi, în persoana istoricului Sanda-Maria Buta.

A făcut această alegere pentru că prevederea din actul de donație, ca un urmaș al familiei să fie la conducerea așezământului, nu mai putea fi respectată, deoarece nu mai exista un asemenea om, nu mai exista nici un urmaș al Mureșenilor care să îndeplinească cerințele postului (vârstă, pregătire de specialitate, cunoștințe în domeniu etc.).

Providențială a fost într-adevăr această alegere. Sanda-Maria Buta, fiica unui jurist ardelean de valoare, Ieronim Buta, a fost educată în familie cu dragoste și respect pentru neam și țară atât de temeinic, încât școala comunistă pe care inevitabil a urmat-o, conform vârstei, nu a putut-o îndepărta de această credință. O astfel de persoană era necesară pentru „Casa Mureșenilor“, a cărei activitate cerea în continuare sacrificii și dăruire totală.

În mod curajos și cu dorința nestrămutată de a ridica nivelul așezământului la cotele cele mai înalte, a pornit la drum după 1991, dovedindu-se nu numai un profesionist de prima mână, ci și un excepțional manager.

Prin felul cum a înțeles să se dedice Mureșenilor, Sanda-Maria Buta, azi directoarea acestui Muzeu Memorial, a reușit să câștige stima Comisiei de Cultură din cadrul Consiliului Județean Brașov și sprijinul acesteia în tot ceea ce a întreprins.

Reușitele au fost importante: autonomie, editarea revistei instituției, expoziții aduse din alte orașe și altele organizate cu diferite ocazii din patrimoniul muzeului, acțiuni culturale variate, comemorări, concursuri de poezie care poartă numele lui Andrei Mureșanu pentru școli, și multe altele.

Amintirile mele, așternute acum pe hârtie pentru ca atunci când eu, ca ultim urmaș care a fost oarecum implicat în tot ceea ce privește istoricul acestei Case Memoriale a Mureșenilor, nu voi mai fi, le-am scris tot la sugestia și îndemnul Sandei-Maria Buta. Astfel, se vor cunoaște și cele petrecute atunci când, respectând „Lăsământul“, s-au pus bazele și apoi s-a îndeplinit dorința lui Iacob Mureșianu: „CASA MUREȘENILOR“.

Îi mulțumesc Sandei-Maria Buta și sper ca, după puterile mele, să-i fi fost de folos.

Brașov,
25. 03. 2004